

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Α.Δ.Ι.Π.
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

HELLENIC REPUBLIC
H.Q.A.
HELLENIC QUALITY ASSURANCE AND
ACCREDITATION AGENCY

EXTERNAL EVALUATION REPORT

ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

12 Φεβρουαρίου 2014

TABLE OF CONTENTS

The External Evaluation Committee

Introduction

I. The External Evaluation Procedure

- Brief account of documents examined, of the Site Visit, meetings and facilities visited.

II. The Internal Evaluation Procedure

- Comments on the quality and completeness of the documentation provided and on the overall acceptance of and participation in the Quality Assurance procedures by the Department.

A. Curriculum

APPROACH

- Goals and objectives of the Curriculum, structure and content, intended learning outcomes.

IMPLEMENTATION

- Rationality, functionality, effectiveness of the Curriculum.

RESULTS

- Maximizing success and dealing with potential inhibiting factors.

IMPROVEMENT

- Planned improvements.

B. Teaching

APPROACH:

- Pedagogic policy and methodology, means and resources.

IMPLEMENTATION

- Quality and evaluation of teaching procedures, teaching materials and resources, mobility.

RESULTS

- Efficacy of teaching, understanding of positive or negative results.

IMPROVEMENT

- Proposed methods for improvement.

C. Research

APPROACH

- Research policy and main objectives.

IMPLEMENTATION

- Research promotion and assessment, quality of support and infrastructure.

RESULTS

- Research projects and collaborations, scientific publications and applied results.

IMPROVEMENT

- Proposed initiatives aiming at improvement.

D. All Other Services

APPROACH

- Quality and effectiveness of services provided by the Department.

IMPLEMENTATION

- Organization and infrastructure of the Department's administration (e.g. secretariat of the Department).

RESULTS

- Adequateness and functionality of administrative and other services.

IMPROVEMENTS

- Proposed initiatives aiming at improvement.

Collaboration with social, cultural and production organizations***E. Strategic Planning, Perspectives for Improvement and Dealing with Potential Inhibiting Factors***

- Short-, medium- and long-term goals and plans of action proposed by the Department.

F. Final Conclusions and recommendations of the EEC on:

- The development and present situation of the Department, good practices and weaknesses identified through the External Evaluation process, recommendations for improvement.

External Evaluation Committee

The Committee responsible for the External Evaluation of the Department of Theatre Studies of the University of Peloponnese consisted of the following five (5) expert evaluators drawn from the Registry constituted by the HQAA in accordance with Law 3374/2005 :

1. Professor Charalampos ORFANOS (President)
(Title) (Name and Surname)

Université Lille 3, Villeneuve d'Ascq, FRANCE
(Institution of origin)

2. Professor Caterina CARPINATO
(Title) (Name and Surname)

Università Ca' Foscari, VENEZIA , ITALIA
(Institution of origin)

3. Βασίλης ΒΑΦΕΑΣ
(Title) (Name and Surname)

N.B. The structure of the “Template” proposed for the External Evaluation Report mirrors the requirements of Law 3374/2005 and corresponds overall to the structure of the Internal Evaluation Report submitted by the Department.

The length of text in each box is free. Questions included in each box are not exclusive nor should they always be answered separately; they are meant to provide a general outline of matters that should be addressed by the Committee when formulating its comments.

Introduction

I. The External Evaluation Procedure

- Dates and brief account of the site visit.
- Whom did the Committee meet ?
- List of Reports, documents, other data examined by the Committee.
- Groups of teaching and administrative staff and students interviewed
- Facilities visited by the External Evaluation Committee.

II. The Internal Evaluation Procedure

Please comment on:

- Appropriateness of sources and documentation used
- Quality and completeness of evidence reviewed and provided
- To what extent have the objectives of the internal evaluation process been met by the Department?

Για να αντεπεξέλθει στα ιδιαίτερος στενά χρονικά όρια που της επιβάλλονταν και κατόπιν συνεννοήσεως με την Κυρία Λαζαρίδου, η επιτροπή αποφάσισε να συντάξει την έκθεσή της στα Ελληνικά.

Φτάσαμε στο Ναύπλιο τη Δευτέρα 10 Φεβρουαρίου στις 13:45 με το αυτοκίνητο της Προέδρου του Τμήματος κυρίας Αλκηστης Κοντογιάννη, που μας παρέλαβε στις 11:45 από την έδρα της ΑΔΙΠ, στην Λεωφόρο Συγγρού 44, στην Αθήνα. Η ενημέρωσή μας από την ΑΔΙΠ διήρκεσε 2 ώρες περισσότερο από τον προβλεπόμενο χρόνο, πράγμα που προκάλεσε αντίστοιχη καθυστέρηση στην εκτέλεση του προγράμματος της πρώτης μέρας. Εξ άλλου, για λόγους υγείας, ο κύριος Βασίλης Βαφέας δεν μπόρεσε να είναι μαζί μας την πρώτη μέρα. (έφτασε στο Ναύπλιο την επομένη, 11 Φεβρουαρίου, λίγο πριν από τις 11:00 το πρωί).

Μόλις τα δύο πρώτα μέλη της επιτροπής έφτασαν στο Ναύπλιο, συνάντησαν τους Αντιπρυτάνεις Γ. Ανδρειωμένο, Κωνσταντίνα Μπόττσιου και Χρ. Καρδαρά, που είναι και μέλος του Τμήματος, στην Αίθουσα «Λήδα Τασοπούλου», του Κεντρικού Διδακτηρίου του Τμήματος. Έγινε ενημέρωση για την ιστορία και την οργάνωση του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών. Οι εκπρόσωποι της κεντρικής διοίκησης του Πανεπιστημίου τόνισαν ότι δεν πρόκειται για τμήμα που προέρχεται από διάσπαση φιλοσοφικής σχολής αλλά ότι ιδρύθηκε ως αυτόνομο τμήμα με πρωτότυπη αποστολή, που συγκρίνεται μόνο με αυτήν του Τμήματος Θεάτρου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, εφόσον αποσκοπεί τόσο στη θεωρητική όσο και στην πρακτική κατάρτιση των φοιτητών. Υπογράμμισαν ότι το Τμήμα χαρακτηρίζεται επίσης από μεγάλη εξωστρέφεια, τόσο προς την ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και προς την τοπική κοινωνία. Η εξωστρέφειά του προς την κοινωνία εκφράζεται με το άνοιγμα των μαθημάτων σε ελεύθερους ακροατές, που ανταποκρίνονται με ενθουσιασμό, μετέχουν στα μαθήματα και συμβάλλουν αποτελεσματικά στη διαμόρφωση θετικού κλίματος έναντι του Τμήματος. Απαντώντας σε ερώτησή μας σχετικά με την πολυδιάσπαση του Πανεπιστημίου και τη διασπορά του σε 5 πόλεις, τα μέλη της κεντρικής διοίκησης επέρριψαν την ευθύνη στις πολιτικές αποφάσεις που διέπουν τη λειτουργία της

Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα γενικά και την ίδρυση του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου ειδικά, και μας εξέθεσαν τις προσπάθειές τους να περιορίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις τους μέσω της χρήσης του Διαδικτύου.

Σε ερώτησή μας αν το Πανεπιστήμιο έχει ξεκινήσει την προσαρμογή του στη διαδικασία της Bologna, η αρμόδια αντιπρόεδρος ΜΟΔΠ κυρία Μπότση μας απάντησε ότι στόχος είναι η πιστοποίηση ECTS εντός του επομένου ακαδημαϊκού έτους.

Στις 15:45, στην ίδια αίθουσα, μετά από μουσικό πρόλογο που παρουσίασαν δύο φοιτητές του Τμήματος, άρχισε η συνάντησή μας με το διδακτικό, τεχνικό και διοικητικό προσωπικό και με τους ελεύθερους ακροατές. Τα μέλη της επιτροπής και όλα τα μέλη της κοινότητας συστήθηκαν και παρουσίασαν το αντικείμενο διδασκαλίας τους, τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα και τα λοιπά καθήκοντά τους.

Στη συνέχεια, το Τμήμα παρέθεσε γεύμα στα μέλη της επιτροπής στη φοιτητική εστία του Τμήματος, που είναι ένας μικρός χώρος διαμορφωμένος πρόσφατα στο ισόγειο του κτιρίου και διακοσμημένος σαν ελληνική ταβέρνα. Διαπιστώσαμε ότι το φαγητό που προσφέρεται *δωρεάν* στους φοιτητές μαγειρεύεται από εταιρεία catering, είναι καλής ποιότητας.

Μετά το γεύμα, ακολούθησε παρουσίαση διάρκειας δύο ωρών, που περιλάμβανε το ιστορικό ίδρυσης του Τμήματος και των εγκαταστάσεών του, την ταυτότητα του τμήματος, με νέα υπογράμμιση των δύο βασικών ιδιαιτεροτήτων του, της διττής αποστολής και της εξωστρέφειάς του. Σ' αυτό το σημείο πήραν το λόγο 4 ελεύθερες ακροάτριες, εκ των οποίων μία αγρότισσα που, ιδιαίτερα συγκινημένη, εξέφρασε την ευγνωμοσύνη της προς το Τμήμα που την υποδέχτηκε.

Παρουσιάστηκαν στη συνέχεια και άλλες πτυχές της συνεργασίας του Τμήματος με την τοπική κοινωνία και τους θεσμούς και φορείς του Ναυπλίου: με τον Δήμο Ναυπλιέων, με το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, με το τοπικό Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Harvard, με την Πινακοθήκη κτλ., γι' αυτές τις συνεργασίες όμως δεν υπάρχουν γραπτές θεσμικές συμβάσεις, αλλά βασίζονται σε προσωπικές επαφές. Τα μέλη της επιτροπής προέτρεψαν το Τμήμα να επισημοποιήσει αυτές τις άτυπες συνεργασίες, ώστε να μπορεί να τις εγγράψει καθαρά ως πλεονεκτήματα του Τμήματος για τους μελλοντικούς του φοιτητές και ως μέρος της προσφοράς του στην Ανώτατη Παιδεία. Είμαστε βέβαιοι ότι ο διευθυντής του Κέντρου, κύριος Ι. Πετρόπουλος, Καθηγητής Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Θράκης, και η υποδιευθύντρια κυρία Α. Σταυρακοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Θεάτρου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης θα κάνουν ό,τι τους είναι δυνατό για να προωθήσουν το αίτημα αυτό και να ενθαρρύνουν τη σύμφιξη και επισημοποίηση των σχέσεων μεταξύ των δύο ιδρυμάτων.

Η δυναμική συμμετοχή του Τμήματος στο πρόγραμμα Erasmus ήταν το αντικείμενο της επόμενης παρουσίασης, ενώ στη συνέχεια οι συνάδελφοί μας περιέγραψαν τις ψηφιακές υποδομές του Τμήματος και τη βιβλιοθήκη, την οποία και επισκεφθήκαμε και όπου είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε εκτενώς με τις δύο από τις τρεις βιβλιοθηκονόμους που έχουν την ευθύνη της λειτουργίας της.

Μετά από μια τελευταία παρουσίαση της εκδοτικής δραστηριότητας του τμήματος και των μελών του καθώς και των εκδηλώσεων που οργάνωσε στο Ναύπλιο, παρακολούθησαμε ένα δρώμενο που είχαν ετοιμάσει οι φοιτητές του Τμήματος.

Στις 21:30 έληξε το πρόγραμμα της ημέρας και, τόσο τα μέλη του Τμήματος το Τμήμα όσο και τα μέλη της επιτροπής δείπνησαν σε εστιατόριο της πόλης με έξοδα του Δήμου Ναυπλιέων.

Την Τρίτη 11 Φεβρουαρίου, το πρόγραμμα άρχισε χωρίς καθυστέρηση, στις 09:00 το πρωί, με επίσκεψη στο Βουλευτικό και το Τριανόν, χώρους που ο Δήμος Ναυπλιέων δανείζει συστηματικά στο Τμήμα, τον πρώτο για τις επίσημες εκδηλώσεις του και τον δεύτερο για τις πρόβες και τις παραστάσεις των φοιτητών. Η επιτροπή διαπίστωσε πως η συνεργασία με το δήμο βασίζεται σε πνεύμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Το Τμήμα έχει εγκαταστήσει επαγγελματικό φωτισμό σκηνής που είναι στη διάθεση του Δήμου για τις δικές του εκδηλώσεις και, σε αντάλλαγμα, χρησιμοποιεί εντατικά

την αίθουσα. Ακολούθησε επίσκεψη στη Γραμματεία, όπου είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με το διοικητικό προσωπικό και να δούμε τις τρεις υπερκείμενες αίθουσες, στη μία εκ των οποίων διεξάγονταν εξετάσεις ενώ στην άλλη πρόβα φοιτητών. Παρηρήσαμε ότι η αίθουσα χορού ήταν μικρή και ακατάλληλη για το μάθημα αυτό. Στις 10:30, αφού διασχίσαμε με τα πόδια το κέντρο της πόλης, βρεθήκαμε και πάλι στην αίθουσα «Λήδα Τασοπούλου», στα Κεντρικά Διδακτήρια, όπου έγινε παρουσίαση του Προγράμματος Σπουδών. Γύρω στις 11:30, μετά την άφιξη του κυρίου Βαφέα, παρακολουθήσαμε πρακτική άσκηση φοιτητών και συζητήσαμε μαζί τους και με τους διδάσκοντες του μαθήματος στα πλαίσια του οποίου εντασσόταν η άσκηση.

Μετά από ένα ελαφρό γεύμα στη φοιτητική λέσχη, παρακολουθήσαμε άλλο ένα θεατρικό δρώμενο των φοιτητών και, στη συνέχεια, έγινε παρουσίαση της ερευνητικής φυσιολογίας των διδασκόντων κατά ειδικότητα και των ερευνητικών προγραμμάτων στα οποία μετέχουν, μέσω προβολής διαφανειών και προφορικών εξηγήσεων. Με αίτημα της επιτροπής, το πρόγραμμα τροποποιήθηκε στη συνέχεια, για να δοθεί περισσότερος χρόνος στη συνάντησή μας με τους φοιτητές, που έγινε έτσι αμέσως μετά την έκθεση των ερευνητικών δραστηριοτήτων και ήταν ιδιαίτερα γόνιμη και διαφωτιστική. Μετείχαν 20 περίπου φοιτητές και φοιτήτριες και η ανταλλαγή διήρκεσε πάνω από μία ώρα. Ακολούθησε νέα παρουσίαση, αυτή τη φορά για τα φοιτητικά θέματα, και στη συνέχεια, η επιτροπή μεταφέρθηκε στο χώρο της βιβλιοθήκης, στον δεύτερο όροφο του κτιρίου, για να δεχθεί κατ' ιδίαν τους συναδέλφους αφίνοντας το χρόνο στους φοιτητές και τον υπεύθυνο καθηγητή να ετοιμάσουν την υποτυπώδη σκηνή της αίθουσας «Λήδα Τασοπούλου» για την επόμενη παράσταση που θα μας παρουσιαζόταν. Η επιτροπή δέχτηκε κατ' ιδίαν επτά συναδέλφους και συζήτησε μαζί τους τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην εκπλήρωση της αποστολής τους.

Μετά την παράσταση αποσπάσματος διαδραστικού δρωμένου που παρακολουθήσαμε στη συνέχεια, η επόμενη συνάντησή μας επέτρεψε να συζητήσουμε με τρεις υποψήφιες διδάκτορες, εκ των οποίων η μία πρόκειται να υποστηρίξει σύντομα τη διατριβή της. Η τελευταία παρουσίαση έγινε από έναν απόφοιτο του Τμήματος που εθελοντικά ανέλαβε την οργάνωση Δικτύου Επικοινωνίας Αποφοίτων. Το Δίκτυο, που έχει οργανώσει με επιτυχία δύο πανελλήνιες συναντήσεις, αποτελεί την κύρια πηγή πληροφόρησης για την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων και, ταυτόχρονα, αποτελεί σύνδεσμο μεταξύ τους και μεταξύ των αποφοίτων και του Τμήματος. Το γεγονός ότι οι απόφοιτοι είναι τόσο στενά συνδεδεμένοι με το Τμήμα, μεταξύ τους και με τους καθηγητές τους αξιολογήθηκε ιδιαίτερα θετικά από την επιτροπή.

Σ' αυτό το σημείο έληξε το πρόγραμμα της παρουσίασης του Τμήματος. Πριν βγούμε από το κτίριο, μας παρουσιάστηκε στον προθάλαμο του διδακτηρίου νέο δρώμενο, στο οποίο μετείχε και ο φοιτητής ERASMUS που προέρχεται από το Θεατρικό τμήμα του Πανεπιστημίου της Λίλλης και που μένει στο Ναύπλιο ολόκληρο το τρέχον ακαδημαϊκό έτος. Σε κατ' ιδίαν συζήτηση που είχαμε μαζί του, επιβεβαίωσε και από τη δική του σκοπιά την εξαιρετικά θετική εικόνα που είχαμε ήδη σχηματίσει για το παιδαγωγικό έργο του Τμήματος και των διδασκόντων.

Οι συνάδελφοι μας προσέφεραν στη συνέχεια δείπνο, με δικά τους έξοδα, σε εστιατόριο της πόλης.

Την Τετάρτη 12 Φεβρουαρίου, από τις 08:00 το πρωί μέχρι τις 16:30 συνεδριάσαμε χωρίς διακοπή σε δωμάτιο του ξενοδοχείου μας που είχε κρατηθεί από το Τμήμα γι' αυτό το σκοπό. Οι βασικές γραμμές και ένα μεγάλο μέρος του τελικού κειμένου πληκτρολογήθηκαν από τα μέλη της επιτροπής στους προσωπικούς φορητούς τους υπολογιστές. Η περαιτέρω επεξεργασία του κειμένου ανατέθηκε στον πρόεδρο της επιτροπής, που το έστειλε στα άλλα δύο μέλη με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για ενδεχόμενες τροποποιήσεις και επικύρωση μόλις αυτό κατέστη δυνατό.

Τα μέλη της επιτροπής επέστρεψαν στην Αθήνα στις 19:00 με αυτοκίνητο συναδέλφου.

Η Έκθεση Πεπραγμένων είναι επαρκής και, παρά ορισμένα λάθη που διαπιστώσαμε (μεταξύ των οποίων και ορθογραφικά λάθη στη βιβλιογραφία), μερικές ελλείψεις σε σχέση με την υλική υποδομή καθώς και την ακατανόητη σε μας επισήμανση ότι το τμήμα συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη (σελ.

18 και 41), σε γενικές γραμμές, δίνει ακριβή εικόνα της κατάστασης στο Τμήμα και των δυνατοτήτων του. Ωστόσο, επισημαίνουμε ότι απουσιάζει από την Έκθεση Πεπραγμένων οποιαδήποτε διάθεση αυτοκριτικής. Τα προτερήματα του Τμήματος εκτίθενται με ακρίβεια, όχι όμως και τα μειονεκτήματά του. Ιδιαίτερα ικανοποιητική κρίνεται από την Επιτροπή η δυνατότητα που της δόθηκε να συγκρίνει την Έκθεση πεπραγμένων 2012-2013 με την έκθεση 2003-2010. Από την τεκμηρίωση που μας παρέσχε το Τμήμα πριν την άφιξή μας στο Ναύπλιο έλειπε ωστόσο ένα σημαντικό στοιχείο: το πρόγραμμα του μελλοντικού Μεταπτυχιακού έτσι όπως αυτό υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την Κεντρική διοίκηση του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Το έγγραφο αυτό θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο για να αποφανθεί η επιτροπή για τη σκοπιμότητα της ίδρυσής του και για να προτείνει ενδεχόμενες βελτιώσεις. Η επιτροπή θεωρεί ως δεδομένο ότι η επεξεργασία του προγράμματος αυτού έγινε με τον ίδιο τρόπο που είχε γίνει και η επεξεργασία του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών και οι παρατηρήσεις μας για το ένα ισχύουν και για το άλλο.

Ως προς την επίτευξη των στόχων που διαφαίνονται από την έκθεση πεπραγμένων, παραπέμπουμε στις παρατηρήσεις μας στις ενότητες Β και C.

A. Curriculum

To be filled separately for each undergraduate, graduate and doctoral programme.

APPROACH

- What are the goals and objectives of the Curriculum? What is the plan for achieving them?

Το Πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος έχει στόχο την «θεωρητική και πρακτική κατάρτιση των φοιτητών στην τέχνη του θεάτρου». Φιλοδοξία του είναι να συνδυάσει την πρακτική με την επιστημονική μεθοδολογία, «παρέχοντας στους φοιτητές και στις φοιτήτριες τα απαραίτητα εφόδια για την επιστημονική και καλλιτεχνική τους σταδιοδρομία» (ΠΔ 118, άρθρο Ι, παράγραφος 3ζ, Φ.Ε.Κ. 102-5.5.2003). Η φοίτηση στο Τμήμα διαρκεί τέσσερα έτη. Τα δύο πρώτα, όλοι οι φοιτητές αποκτούν παιδεία υποδομής στη θεατρολογία και στη θεατρική πρακτική, ενώ τα δύο τελευταία παρακολουθούν τα πιο εξειδικευμένα μαθήματα των κατευθύνσεων του τμήματος. Οι κατευθύνσεις του Τμήματος είναι άτυπες (δεν αναγράφονται στο πτυχίο των αποφοίτων ούτε αντιστοιχούν σε οργανωμένους τομείς εντός του Τμήματος), και είναι οι εξής:

1. θεατρολογία
2. υποκριτική - σκηνοθεσία
3. σκηνογραφία - ενδυματολογία
4. χορός

Στην πράξη, και με δεδομένα το επίπεδο των εισαγομένων φοιτητών, το ανθρώπινο δυναμικό σε διδακτικό, διοικητικό και τεχνικό προσωπικό και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, οι κατευθύνσεις που υφίστανται είναι δύο: θεατρολογία και θεατρική πρακτική. Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει 55 μαθήματα, που διακρίνονται σε υποχρεωτικά και επιλογής. Συνολικά το Τμήμα προσφέρει 39 υποχρεωτικά μαθήματα και 16 μαθήματα επιλογής (εκ των οποίων δύο Παιδαγωγικές του Θεάτρου είναι υποχρεωτικές επιλογές). Η πτυχιακή εργασία μπορεί να αντικατασταθεί από τέσσερα μαθήματα επιλογής. Διαπιστώσαμε ότι η πλειονότητα των φοιτητών προτιμά να δώσει τα τέσσερα μαθήματα παρά να γράψει εργασία, πράγμα που σημαίνει ότι η εξάσκηση στον επιστημονικό λόγο δεν είναι επαρκής σε προπτυχιακό επίπεδο. Τα υποχρεωτικά μαθήματα των δύο πρώτων ετών είναι 31 και αποσκοπούν στην εξασφάλιση βασικής θεατρικής κατάρτισης των φοιτητών. Το 3^ο και 4^ο έτος, οι φοιτητές εγγράφονται σε 24 μαθήματα, από τα οποία τα 8 είναι υποχρεωτικά μαθήματα κατεύθυνσης και 16 κατ' επιλογήν (ή 12 κατ' επιλογήν, εάν αναλάβουν πτυχιακή εργασία). Σημειώσαμε πιο πάνω τα προβλήματα που δημιουργεί αυτό το ιδιαίτερα φιλόδοξο σύστημα, που χαρακτηρίζεται από κάπως υπερβολική εμπιστοσύνη στη διανοητική εντιμότητα των φοιτητών. Οι φοιτητές αναλαμβάνουν κατά το 3^ο ή 4^ο έτος πρακτική άσκηση, η οποία ισοδυναμεί με δύο μαθήματα επιλογής και πραγματοποιείται σε συνεργασία με πολιτιστικούς ή εκπαιδευτικούς φορείς εκτός πανεπιστημίου.

Μία από τις αδυναμίες του Τμήματος έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι οι κατευθύνσεις αυτές είναι άτυπες. Όταν ενισχυθεί με επιπλέον προσωπικό, για παράδειγμα στο χορό, όπου διαθέτει μόνο μία διδάσκουσα, θα ήταν καλό το Τμήμα να σκεφτεί αν είναι σκόπιμο να διαιρεθεί σε τομείς και να επιστημοποιήσει τις κατευθύνσεις του.

- How were the objectives decided? Which factors were taken into account? Were they set against appropriate standards? Did the unit consult other stakeholders?

Οι αρχικοί προγραμματικοί στόχοι του Τμήματος αποφασίστηκαν με προχειρότητα, στη φάση της ίδρυσής του, και σε κυβερνητικό και μη ακαδημαϊκό επίπεδο. Ο κατ' αρχήν σχεδιασμός προέβλεπε ότι θα δημιουργούνταν στο Ναύπλιο πανεπιστημιακού επιπέδου Τμήμα Χορού. Στη συνέχεια, το αρχικό σχέδιο τροποποιήθηκε, και το Τμήμα ιδρύθηκε ως Θεατρικών Σπουδών. Έμενε τώρα να δικαιολογηθεί η ύπαρξή του, τόσο κοντά γεωγραφικά σε δύο άλλα παρεμφερή τμήματα, του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Πανεπιστημίου Πατρών. Προφανώς σε αντιδιαστολή με τα δύο αυτά

αδελφά τμήματα, το ΤΘΣ Πελοποννήσου υιοθέτησε τη γενική παιδαγωγική στρατηγική του αντίστοιχου τμήματος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ως προς την ισοβαρώς διττή του κατεύθυνση, ταυτόχρονα θεωρητική και πρακτική. Η Θεσσαλονίκη είναι πολύ μακριά από το Ναύπλιο, οπότε η συνύπαρξη των δύο τμημάτων δεν θα δημιουργούσε τριβές. Το ΤΘΣ Πελοποννήσου κατάφερε μάλιστα να προσελκύσει ένα από τα δυναμικότερα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος της Θεσσαλονίκης. Ο συνάδελφος είναι, και λόγω ειδικότητας και λόγω ιδιοσυγκρασίας, ένας από τους στυλοβάτες του Τμήματος. Στην κάπως γενικόλογη ταυτότητα του Τμήματος προστέθηκε τα τελευταία χρόνια, κατά πάσα πιθανότητα χάρη στην ευφύια της παρούσας διεύθυνσης, η διαδραστική-παιδαγωγική κατεύθυνση, που είναι ταυτόχρονα ζητούμενο της κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα, σε μια περίοδο που η εθνική ταυτότητα των Ελλήνων καλείται να διαχειριστεί, στα πλαίσια του ευρωπαϊκού τους προσανατολισμού, το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών και της διαπολιτισμικότητας.

- Is the curriculum consistent with the objectives of the Curriculum and the requirements of the society?

Ναι, σε γενικές γραμμές, αν κρίνει κανείς από το πρόγραμμα σπουδών και λάβει υπ' όψη του τις απόψεις που εφράζουν οι φοιτητές και οι απόφοιτοι, το Πρόγραμμα σπουδών του ΤΘΣ είναι ικανοποιητικό και απαντά στις ανάγκες της κοινωνίας, ιδιαίτερα ως προς το ζητούμενο της διαπολιτισμικότητας.

- How was the curriculum decided? Were all constituents of the Department, including students and other stakeholders, consulted ?

Η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε για το ζήτημα. Καθώς πρόκειται για νεοσύστατο τμήμα, είναι βέβαιο ότι το πρόγραμμα σπουδών αποφασίστηκε από τους συναδέλφους.

- Has the unit set a procedure for the revision of the curriculum?

Είναι βέβαιο ότι, ήδη η σύνταξη της Έκθεσης πεπραγμένων αποφάσισε σειρά επιλογών που παρέμεναν επί χρόνια αδιαφανείς στα μάτια των συναδέλφων, ιδιαίτερα των νεωτέρων απ' αυτούς. Από αυτά που μας μετέφεραν οι συνάδελφοι, συμπεραίνουμε ότι, συνολικά, η διαδικασία εξωτερικής αξιολόγησης έχει ήδη βοηθήσει και θα βοηθήσει περισσότερο στο μέλλον το Τμήμα να επαναπροσδιορίσει το πρόγραμμά του και να δώσει στον οδηγό σπουδών ένα περίγραμμα σαφέστερο και καλύτερα προσαρμοσμένο στους στρατηγικούς στόχους που έχει θέσει πρόσφατα.

IMPLEMENTATION

- How effectively is the Department's goal implemented by the curriculum?

Η παρούσα διάρθρωση του προγράμματος σπουδών ανταποκρίνεται εν μέρει μόνο στους νέους στρατηγικούς στόχους του Τμήματος, ειδικά όσον αφορά το ζητούμενο της διαπολιτισμικότητας. Η Επιτροπή αναμένει από το Τμήμα να ξεκινήσει μια διαδικασία προσαρμογής στους νέους στόχους, πολύ περισσότερο που, αν το μεταπτυχιακό λειτουργήσει, θα χρειαστεί να επανδρωθεί σε κάποιο βαθμό και με αποφοίτους του Τμήματος και όχι μόνο με εξωτερικούς υποψηφίους.

- How does the curriculum compare with appropriate, universally accepted standards for the specific area of study?

Μ' αυτή τη μορφή, το πεδίο είναι σχετικά πρόσφατο στην Ελλάδα (το αντίστοιχο τμήμα λειτουργεί μόλις από το 1992 στη Θεσσαλονίκη), αλλά οι παιδαγωγικές πρακτικές του ΤΘΣ είναι διεθνώς αναγνωρισμένες στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια (στη Γερμανία από τη δεκαετία του 1920, στη Βρετανία από τα μέσα του εικοστού αιώνα). Επιπλέον, η δικτύωση του Τμήματος σε διεθνές επίπεδο είναι επαρκής, και η Επιτροπή έχει τη βεβαιότητα ότι οι κατευθύνσεις που έχουν επιλεγεί είναι οι ορθές. Τέλος, το φιλότιμο των συναδέλφων, ο ζήλος του προσωπικού και το πάθος των φοιτητών και των ελεύθερων ακροατών μας πείθουν ότι σύντομα θα διασφαλιστεί μια διεθνών προϋποθέσεων και αναγνώρισης θεατρική εκπαίδευση στο Ναύπλιο.

- Is the structure of the curriculum rational and clearly articulated?

Ναι, παρόλο που συχνά έχει κανείς την εντύπωση ότι, με κάποιες εξαιρέσεις, ο κάθε διδάσκων ελάχιστα προσπαθεί να προσαρμόσει το περιεχόμενο του μαθήματός του στις ανάγκες των φοιτητών. Στην καλύτερη περίπτωση, πολλοί διδάσκοντες προσαρμόζονται στις *ελλείψεις* των φοιτητών. Θα ήταν χρήσιμη λοιπόν μια πιο στενή συνεργασία μεταξύ των διδασκόντων.

- Is the curriculum coherent and functional?

Ναι, οι μαρτυρίες των φοιτητών τείνουν να μας πείσουν ότι, γενικά, τα μαθήματά τους είναι χρήσιμα. Ωστόσο, κατ' ιδίαν, πολλοί συνάδελφοι, ιδιαίτερα των θεωρητικών μαθημάτων, παραπονέθηκαν για τις απουσίες των φοιτητών και μάλιστα μας εξομολογήθηκαν ότι δεν θα είχαν καμμία αντίρρηση να εισαχθεί απουσιολόγιο. Η Επιτροπή επιμένει σταθερά ότι πολλά μαθήματα χρειάζονται προσαρμογή. Δεν διδάσκει κανείς με τον ίδιο τρόπο Ευρωπαϊκή λογοτεχνία σε ένα ΤΘΣ και σε ένα Φιλολογικό Τμήμα. Το ίδιο ισχύει για την Ιστορία ή το αρχαίο θέατρο.

- Is the material for each course appropriate and the time offered sufficient?

Η επιτροπή δεν είναι σε θέση να γνωρίζει την απάντηση σ' αυτό το ερώτημα. Γνωρίζουμε μόνον ότι το σύστημα δωρεάν διανομής βιβλίων λειτουργεί κανονικά στο Ναύπλιο.

- Does the Department have the necessary resources and appropriately qualified and trained staff to implement the curriculum?

Όχι. Το Τμήμα *πάσχει από έλλειψη* προσωπικού όλων των ειδικοτήτων και σε όλα τα επίπεδα. Η Επιτροπή διερωτάται ως πότε οι συνάδελφοι θα αντέξουν να εργάζονται πολλαπλάσιο του αμειβομένου χρόνου. Στο τέλος της πρώτης δεκαετίας ζωής του Τμήματος, νομίζουμε ότι ήρθε η ώρα να βελτιωθεί η κατάσταση.

RESULTS

- How well is the implementation achieving the Department's predefined goals and objectives?

Αρκετά καλά. Ο αριθμός αποφοίτων που εργάζονται ή προτίθενται να εργαστούν στον τομέα της διαπολιτισμικότητας είναι μεγάλος, αν λάβει κανείς υπ' όψη τη δυσκολία του αντικειμένου και το γενικό επίπεδο των εισαγομένων φοιτητών.

- If not, why is it so? How is this problem dealt with?

- Does the Department understand why and how it achieved or failed to achieve these results?

Το Τμήμα έχει τη βεβαιότητα ότι το μεγαλύτερο επίτευγμά του είναι η ένταξή του στην κοινωνία, πολύ περισσότερο που η αρχική στάση των Ναυπλιέων ήταν βαθιά αρνητική. Επιπλέον, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την άτυπη διερεύνηση που έκανε το Δίκτυο αποφοίτων δείχνουν ότι η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων είναι ικανοποιητική, δεδομένης της κατάστασης της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα (χωρίς επίσημα στοιχεία).

IMPROVEMENT

- Does the Department know how the Curriculum should be improved?

Το Τμήμα δίνει μεγάλο βάρος στην ίδρυση και λειτουργία του Μεταπτυχιακού. Ωστόσο, είναι απαραίτητη μια επανεπεξεργασία του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών, για την οποία η Επιτροπή σχημάτισε την εντύπωση ότι το Τμήμα δεν είναι ακόμη έτοιμο να την πραγματοποιήσει.

- Which improvements does the Department plan to introduce?

Πέρα από την ίδρυση του Μεταπτυχιακού, καμμία βελτίωση δεν προβλέπεται άμεσα.

B. Teaching**APPROACH:**

Does the Department have a defined pedagogic policy with regard to teaching approach and methodology?

Please comment on :

- Teaching methods used
- Teaching staff/ student ratio
- Teacher/student collaboration
- Adequacy of means and resources
- Use of information technologies
- Examination system

Η Επιτροπή αποφάσισε να απαντήσει συνθετικά σε όλα τα ερωτήματα της Β ενότητας, με τη μορφή ενός συνεχούς κειμένου για κάθε υποενότητα.

Το επίπεδο γενικής παιδείας των φοιτητών που εισάγονται στο Τμήμα είναι, κατά γενική ομολογία, εξαιρετικά χαμηλό, η τάση της βάσης εισαγωγής είναι πτωτική, και η αναλογία φοιτητών / διδασκόντων είναι μόνο κατ' επίφασιν ικανοποιητική. Στον αντίστοιχο πίνακα της έκθεσης πεπραγμένων, σ. 52, η αναλογία εμφανίζεται ως 1:8, αλλά πρόκειται για τυπογραφικό λάθος. Από τον γενικό πίνακα της σ. 49 προκύπτει αναλογία 1:19,36 (22 διδάσκοντες, 426 φοιτητές ν+2). Αυτή την εικόνα, που κατ' αρχήν μοιάζει υποφερτή, δεδομένου ότι όλοι οι φοιτητές ν+2 δεν μετέχουν πραγματικά στα μαθήματα, επιδεινώνεται όταν προσθέσει κανείς τις δυσκολίες που συνεπάγεται ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του τμήματος: οι 9 διδάσκοντες που διδάσκουν πρακτικά μαθήματα είναι αναγκασμένοι να εργάζονται πολλαπλάσιες των προβλεπομένων ωρών διδασκαλίας για να καλύψουν (δωρεάν και χάρη στην επαγγελματική τους φιλοτιμία) τις ανάγκες πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών, που φτάνει κατά μέσο όρο τους 25-30 ανά τμήμα, αριθμός υπερβολικός για εργαστήριο υποκριτικής, σκηνοθεσίας, σκηνογραφίας ή παιδαγωγικής εφαρμογής θεατρικών πρακτικών. Είναι επείγον λοιπόν να διοριστούν τα 3 εκλεγμένα μέλη ΔΕΠ και να προσληφθούν νέοι συνάδελφοι σύμφωνα με το Π.Δ. 407/80.

Τα τεχνικά μέσα που το Τμήμα θέτει στη διάθεση των φοιτητών είναι επαρκή και κατάλληλα, χάρη στη σωστή απορρόφηση των αρχικών κονδυλίων μετά την ίδρυσή του. Παρόλο που το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν παρέχει στους φοιτητές εικονικό χώρο εργασίας, η πληροφορική χρησιμοποιείται ικανοποιητικά και οι νέες τεχνολογίες στον τομέα του φωτισμού και της σκηνογραφίας είναι παρούσες υλικά και διδάσκονται επαρκώς, χάρη στις ικανότητες και το μεράκι του μοναδικού αλλά πανταχού παρόντος ΕΤΕΠ του Τμήματος. Επιπλέον, η αποτελεσματικότερη ομάδα της Γραμματείας του Τμήματος επικοινωνεί με τους φοιτητές με ηλεκτρονική αλληλογραφία και δέχεται την ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων. Ωστόσο, διαπιστώσαμε κατά την επίσκεψή μας σκανδαλώδη ανεπάρκεια αιθουσών και χώρων άσκησης. Η μοναδική αίθουσα που πληροί κάποιες από τις προδιαγραφές ενός θεάτρου είναι το Τριανόν, που ο δήμος Ναυπλιέων ευγενικά παραχωρεί στο Τμήμα για τις πρόβες και τις παραστάσεις του. Το Βουλευτικό παραχωρείται επίσης από το Δήμο για εκδηλώσεις του Πανεπιστημίου, αλλά, συνολικά, το τμήμα διαθέτει μόνο 4 αίθουσες διδασκαλίας και, στην πολυκατοικία που ενοικιάζει για τα γραφεία του διδακτικού προσωπικού, 2 «δωμάτια», που διατίθενται για τα εργαστήρια ενδυματολογίας (το κτίριο αυτό, επί της οδού Άργους 17, είναι 180 τ.μ. και διαθέτει συνολικά εννέα δωμάτια, ένα μεγάλο χωλ, μια κουζίνα και δύο τουαλέτες. Από αυτά, τα δύο και ένα μεγάλο χωλ, λειτουργούν ως εργαστήρια σκηνογραφίας/ενδυματολογίας, τα πέντε στεγάζουν γραφεία μελών ΔΕΠ/ΕΕΔΙΠ και τα δύο λειτουργούν ως αποθηκευτικοί χώροι. Τα τέσσερα γραφεία στεγάζουν από δύο διδάσκοντες το καθένα και το ένα τρεις διδάσκοντες. Σύνολο,

διδάσκοντες σ' αυτό το χώρο. Σταθεροί υπολογιστές υπάρχουν τέσσερις, καθώς όλοι οι υπόλοιποι διδάσκοντες χρησιμοποιούν φορητούς υπολογιστές που τους έχει προμηθεύσει το Πανεπιστήμιο. Στην αίθουσα που είναι πάνω από τη Γραμματεία (Πινακοθήκη 1) η οποία πρόσφατα στεγάζει το Τμήμα Φοιτητικών θεμάτων και τον Αντιπρύτανη, υπάρχουν επίσης τρία γραφεία καθηγητών που συστεγάζονται, τα οποία φιλοξενούν μέλη ΔΕΠ). Η εικόνα που δίνει η Έκθεση Πεπραγμένων για το ζήτημα είναι ακριβής: όντως, τα κτίρια είναι διάσπαρτα σε όλη την πόλη και, όντως, το γεγονός αυτό έχει μια θετική πτυχή, γιατί τα μέλη της κοινότητας, φοιτητές και προσωπικό, έχουν μετατρέψει ολόκληρη την πόλη σε χώρο μάθησης και άσκησης στις παραστατικές τέχνες. Ωστόσο, αυτή η δημιουργικότητα και ο ενθουσιασμός κάθε άλλο παρά απαλλάσσουν την Πολιτεία από την υποχρέωση να διασφαλίσει αξιοπρεπείς μαθησιακές συνθήκες στους φοιτητές αυτού του Τμήματος. Το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου χρειάζεται επείγοντως στέγη. Ακόμα και σε περίοδο οικονομικής κρίσης, η παρούσα κατάσταση είναι απαράδεκτη για το Κράτος του οποίου το Ναύπλιο υπήρξε πρωτεύουσα και ενώ παραμένει κενό και εγκαταλελειμένο το τεράστιο κρατικό ακίνητο του πρώην ξενοδοχείου «Ξενία» του Ναυπλίου.

Το Τμήμα έχει σαφή παιδαγωγική πολιτική σε καθεμιά από τις δύο άτυπες κατευθύνσεις/ειδικότητες (παραστατικές τέχνες – θεατρολογία), ωστόσο η σύνδεση των δύο και η σχέση μεταξύ τους δεν φαίνεται να έχει προκύψει από κεντρικό σχεδιασμό, σε επίπεδο Τμήματος, αλλά μόνον από συγκεκριμένες συνεργασίες μεταξύ συγκεκριμένων διδασκόντων. Τα θετικά αποτελέσματα που έχουν αυτές οι συνεργασίες (έτσι όπως η επιτροπή τα είδε να υλοποιούνται σε πέντε αποσπάσματα παραστάσεων και ασκήσεων των φοιτητών, ένα σε βιντεοσκοπημένη και τέσσερα σε σκηνική παρουσίαση) μας ωθούν να ενθαρρύνουμε τέτοιες πρωτοβουλίες και να παροτρύνουμε το Τμήμα να τις γενικεύσει και να τις καταστήσει υποχρεωτικές για όλους τους διδάσκοντες.

Η απουσία κεντρικού σχεδιασμού και προγραμματικής βούλησης συνεργασίας αντικατοπτρίζεται εν μέρει στο περιεχόμενο του οδηγού σπουδών όπου συχνά (αλλά όχι πάντα) τα θεωρητικά μαθήματα φαίνεται να έχουν μοναδικό στόχο την παροχή γενικής παιδείας και δεν αντιμετωπίζουν καν το ενδεχόμενο το περιεχόμενό τους να χρησιμεύσει σε εργαστηριακές εφαρμογές και στη διαμόρφωση συγκεκριμένων συνεργασιών με την πρακτική κατεύθυνση. Για παράδειγμα, το μάθημα *Ιστορία και Δραματολογία Νεοελληνικού Θεάτρου II: 19^{ος} αιώνας – 1920* που διδάσκεται στο Β' εξάμηνο, έχει τον εξής στόχο: «Το μάθημα περιλαμβάνει την ιστορική επισκόπηση του νεοελληνικού θεάτρου κατά τον 19^ο αιώνα, μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, και κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, καθώς και την ανάλυση σημαντικών θεατρικών έργων της εποχής εκείνης. Η ανάλυση επικεντρώνεται στις περιόδους και τους σταθμούς αυτής της πορείας ανάπτυξης του ελληνικού θεάτρου. Διδακτικός στόχος δεν είναι μόνο η γνωριμία των φοιτητών με τα σημαντικότερα από τα ιστορικά αυτά στοιχεία, η ένταξή τους σε ένα γενικότερο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, αλλά και η αξιολόγηση-κριτική εκτίμηση ορισμένων από αυτά, συχνά μέσα από την αντιπαράθεσή τους. Τα θεατρικά έργα θα αναλυθούν και θα προσεγγιστούν συγκριτολογικά έτσι ώστε να εξοικωθούν οι φοιτητές με την κριτική αντιπαράθεση έργων διαφορετικών περιόδων και να αντιληφθούν την εξέλιξη της ελληνικής δραματουργίας και των δραματουργικών της στοιχείων». Το πώς αυτές οι δεξιότητες εντάσσονται στην απαραίτητη για έναν ηθοποιό ή σκηνοθέτη γενική θεατρική παιδεία, το πώς μπορούν να εδραιωθούν μέσα από την πρακτική σκηνική εξάσκηση και το πώς μπορούν με τη σειρά τους να βοηθήσουν στη βελτίωσή της θεωρείται είτε αυτονόητο είτε αδιανόητο. Με άλλα λόγια, αυτός ο διδακτικός στόχος θα ήταν ίσως κατάλληλος για μάθημα ενός τμήματος νεοελληνικής φιλολογίας, ενός τμήματος θεατρολογίας, αλλά όχι ενός τμήματος θεατρικών σπουδών όπως αυτό του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, του οποίου η σημαντικότερη καινοτομία είναι ότι αποτελεί, στη Νότια Ελλάδα, το μοναδικό τμήμα διττής κατεύθυνσης, τόσο θεωρητικής όσο και πρακτικής. Έτσι, η διττή κατεύθυνση κινδυνεύει να μετατραπεί σε διχασμό προσωπικότητας, που ήδη διαφαίνεται μέσα από τις συναντήσεις που είχαμε με ορισμένα μέλη του διδακτικού προσωπικού. Σε γενικές γραμμές, οι συνάδελφοι που είδαμε σ' αυτές τις συναντήσεις, θεωρητικοί οι περισσότεροι, μας εξέθεσαν την επιθυμία να αναγνωριστεί καλύτερα η προσφορά τους στο πλαίσιο των

δραστηριοτήτων του Τμήματος και το παράπονο ότι οι φοιτητές δεν δίνουν αρκετή βαρύτητα στο αντικείμενό τους αλλά προτιμούν τα μαθήματα της πρακτικής κατεύθυνσης. Οι συνάδελφοι θεωρούν ως αιτία αυτής της προτίμησης την (αναντίρρητη βεβαίως) θελκτικότητα της ομαδικής εξάσκησης και της σωματικής έκφρασης σε σχέση με την ασκητικότητα που συνεπάγεται κάθε θεωρητική προσέγγιση. Εμείς πιστεύουμε ότι ο σημαντικότερος λόγος αυτής της ανισορροπίας είναι ότι ορισμένα από τα περιεχόμενα και τις μεθόδους διδασκαλίας δεν έχουν υποστεί την απαραίτητη επεξεργασία σε επίπεδο ατομικό (από τον κάθε διδάσκοντα) και συλλογικό (από το Τμήμα) ώστε να είναι προσαρμοσμένα στο χαμηλό κατ' αρχήν επίπεδο γενικής παιδείας των φοιτητών που υποδέχεται το Τμήμα καθώς και σε μια παιδαγωγική πολιτική που να συνδυάζει, να παντρεύει τις δύο άτυπες κατευθύνσεις. Εξ άλλου, το Τμήμα δεν φαίνεται να έχει αρχίσει να προγραμματίζει το μετασχηματισμό του ώστε να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της Συνθήκης της Bologna, παρόλο που έχει εντάξει στη στρατηγική του τη δημιουργία Μεταπτυχιακού. Η μηχανιστική-λογιστική απόδοση 4 μονάδων ECTS σε κάθε μάθημα (πλην ενός) δείχνει ότι ο παιδαγωγικός σχεδιασμός σ' αυτό το επίπεδο επιδέχεται βελτίωση.

Ένα από τα θετικά στοιχεία της παιδαγωγικής πολιτικής του Τμήματος είναι η δυνατότητα που παρέχεται στους φοιτητές να κατοχυρώσουν μαθήματα με γραπτές εργασίες, που υποκαθιστούν την τελική εξέταση και παραδίδονται το αργότερο τη μέρα της εξέτασης, καθώς και η δυνατότητα να αντικαταστήσουν 4 μαθήματα επιλογής του 4^{ου} έτους με πτυχιακή εργασία. Ωστόσο, αυτή η θεσμοθετημένη δυνατότητα δεν μοιάζει να υποστηρίζεται επαρκώς από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό του Τμήματος, αφού στα 10 χρόνια ύπαρξής του έχουν εκπονηθεί μόλις 34 πτυχιακές εργασίες σε σύνολο 227 πτυχιούχων. Επιπλέον, σε επιτόπια δειγματοληψία απαλλακτικών εργασιών στις 11/02/2014 το πρωί, στην αίθουσα που βρίσκεται πάνω από τη Γραμματεία του Τμήματος και στο μάθημα «Θεωρία και Πρακτική της Θεατρικής Μετάφρασης», 5^{ου} εξαμήνου, το επίπεδο των τεσσάρων ή πέντε εργασιών που είχαν κατατεθεί στο τραπέζι του επιβλέποντος ήταν αδικαιολόγητα χαμηλό. Μοναδική βιβλιογραφική τεκμηρίωση η Βικιπαίδεια και, σε μία περίπτωση, η παραπομπή συνοψίζεται σε μία μόνον λέξη: «INTERNET»! Το μάθημα «Μεθοδολογία της έρευνας», του Β' εξαμήνου, μοιάζει να μην έχει χρησιμεύσει σε τίποτα σ' αυτό το τυχαίο δείγμα τριτοετών φοιτητών, παρόλο που τους πιστώσε με 6 μονάδες ECTS.

Προτείνουμε το μάθημα αυτό να διαιρεθεί ώστε να διδάσκεται σε δύο τουλάχιστον έτη, και τα μαθησιακά αποτελέσματα να κρίνονται όχι μόνο με βάση τις επιδόσεις των φοιτητών στο μάθημα μεθοδολογίας αλλά (για παράδειγμα) και με βάση τις επιδόσεις τους στις καλύτερες από τις εργασίες που υποβάλλουν στα άλλα μαθήματα.

Προτείνουμε επίσης η πτυχιακή εργασία να γίνει υποχρεωτική και μη απαλλακτική, όπως συμβαίνει στο Τμήμα Θεάτρου του ΑΠΘ.

Το θετικότερο στοιχείο που διαπιστώσαμε σε σχέση με τα ερωτήματα αυτής της ενότητας είναι η εξαιρετική συνεργασία των καθηγητών με τους φοιτητές τους. Όλα τα μέλη της κοινότητας που συναντήσαμε, φοιτητές, διδάσκοντες και λοιπό προσωπικό, μας μίλησαν για το εξαιρετικά αρμονικό κλίμα που επικρατεί στο τμήμα, για την ευγένεια, την προσπελασιμότητα και τη διαθεσιμότητα όλου του προσωπικού, για τη φροντίδα που το Τμήμα δείχνει για όλες τις πτυχές της ζωής και όλες τις μαθησιακές, πολιτισμικές αλλά και υλικές ανάγκες των φοιτητών. Η Πρόεδρος του Τμήματος παίζει κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση αυτού του κλίματος, χάρη στην επιστημονική και παιδαγωγική της ιδιοσυγκρασία αλλά και στο γενικότερο χαρακτήρα της. Έτσι, τις δύο μέρες που περάσαμε στο Τμήμα, διαμορφώσαμε την πεποίθηση ότι το τμήμα αυτό μπορεί να γίνει Σχολή με την επιστημολογική έννοια του όρου, με μια κυρίαρχη φυσιογνωμία που εμπνέει και καθοδηγεί ολόκληρο το θεσμό χωρίς να καταπιέζει και να δημιουργεί τριβές.

IMPLEMENTATION

Please comment on:

- Quality of teaching procedures
- Quality and adequacy of teaching materials and resources.
- Quality of course material. Is it brought up to date?

- Linking of research with teaching
- Mobility of academic staff and students
- Evaluation by the students of (a) the teaching and (b) the course content and study material/resources

Οι διδακτική διαδικασία φαίνεται να είναι επαρκής στα πρακτικά μαθήματα, δεδομένων των υλικών συνθηκών υπό τις οποίες πραγματοποιούνται, αλλά χρειάζεται βελτίωση στα θεωρητικά, όπως αυτό προκύπτει από τις παρατηρήσεις μας στην προηγούμενη υποενότητα. Το διδακτικό υλικό είναι κατάλληλο, επαρκές και επικαιροποιημένο, όσο το επιτρέπει βέβαια το σύστημα της δωρεάν παροχής συγγραμμάτων, που καθιστά αδύνατη τόσο τη χρήση πολλαπλών βιβλιογραφικών πηγών όσο και την ανανέωση των βασικών εγχειριδίων κατά τη διάρκεια της τετραετούς φοίτησης του καθενός από τους φοιτητές. Ωστόσο, το οπτικοακουστικό και βιβλιογραφικό υλικό στο οποίο βασίζεται η διδασκαλία σε προπτυχιακό επίπεδο δεν παρουσιάζει ελλείψεις και το σύνολο των διανεμομένων συγγραμμάτων συναποτελεί, στο τέλος του τετάρτου έτους, μian ικανοποιητική στοιχειώδη βιβλιοθήκη για έναν απόφοιτο τμήματος θεατρικών σπουδών. Η σύνδεση έρευνας και διδασκαλίας είναι ανεπαρκής για πολλούς λόγους. Ο πρώτος είναι, βέβαια, το επίπεδο των εισαγομένων φοιτητών. Ο δεύτερος είναι, και πάλι, ο ανεπαρκής παιδαγωγικός σχεδιασμός σε συλλογικό επίπεδο. Ένα παράδειγμα: μας παρουσιάστηκε απόσπασμα μιας εξαιρετικής σκηνοθετικής και υποκριτικής εργασίας τριών φοιτητών στην *Ηλέκτρα* του Hofmannsthal. Στη συζήτηση με τους φοιτητές, διαπιστώσαμε με έκπληξη ότι, ενώ ήξεραν και είχαν διαβάσει την *Ηλέκτρα* του Σοφοκλή, κύρια πηγή του αυστριακού συγγραφέα, αγνοούσαν την *Ηλέκτρα* του Ευριπίδη. Απ'ό,τι φαίνεται, κανείς δε σκέφτηκε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις (θεσμικές ή διαπροσωπικές) ώστε η συνάδελφος που διδάσκει αρχαίο δράμα στο Τμήμα, διαπρεπής ερευνήτρια διεθνούς ακτινοβολίας, να μετάσχει στην πεντάμηνη προετοιμασία της εργασίας έστω και για λίγα λεπτά της ώρας, έστω και συμβουλευτικά, ως αρχαιογνώστης και ως ειδική της πρόσληψης του αρχαίου δράματος στους νεότερους χρόνους. Ο τρίτος λόγος είναι η ανεπάρκεια ερευνητικών ερεθισμάτων για τους προπτυχιακούς φοιτητές, που βρίσκονται εδώ απομονωμένοι από την υπόλοιπη ακαδημαϊκή κοινότητα του διάσπαρτου σε 5 πόλεις Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Μεταπτυχιακό δεν υπάρχει ακόμη, και οι υποψήφιοι διδάκτορες κάνουν την έρευνά τους στις μεγάλες βιβλιοθήκες της Αθήνας και έρχονται σπάνια στο Ναύπλιο. Ακόμα και τους επιβλέποντες καθηγητές, τους συναντούν στην πρωτεύουσα, όπως μας εξομολογήθηκαν ορισμένοι από αυτούς.

Η ικανοποιητική κινητικότητα των φοιτητών και του προσωπικού έρχεται να υποκαταστήσει εν μέρει αυτές τις ελλείψεις. Μετακινήθηκαν φέτος με Erasmus 16 φοιτητές και 5 μέλη ΔΕΠ του Τμήματος.

Η αξιολόγηση του Τμήματος και των διδασκόντων από τους φοιτητές βρίσκεται σε εμβρυακή κατάσταση. Είναι προαιρετική, χειρόγραφη και ονομαστική (μερικά συμπληρωμένα ερωτηματολόγια είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Τμήματος) και δεν έχει πραγματική επίπτωση στον σχεδιασμό της παιδαγωγικής πολιτικής του Τμήματος ούτε στον επαναπροσδιορισμό παιδαγωγικών στόχων και μεθόδων των διδασκόντων.

RESULTS

Please comment on:

- Efficacy of teaching.
- Discrepancies in the success/failure percentage between courses and how they are justified.
- Differences between students in (a) the time to graduation, and (b) final degree grades.
- Whether the Department understands the reasons of such positive or negative results?

Τα αποτελέσματα είναι συνολικά ικανοποιητικά. Το Τμήμα καταφέρνει να βελτιώσει σημαντικά το γνωστικό και πολιτισμικό επίπεδο των φοιτητών που υποδέχεται. Όμως τα ποσοστά αποτυχίας είναι μεγάλα: σε πολλές περιπτώσεις, μόνο το 1/2 ή το 1/3 των πραγματικά φοιτούντων φοιτητών

πετυχαίνουν στις εξετάσεις, και, σε ορισμένες περιπτώσεις, πολύ λιγότεροι, όπως προκύπτει από τον πίνακα 8.10.2 («Μαθήματα Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών»), σελ. 73-84 της Έκθεσης πεπραγμένων. Το Τμήμα αποδίδει το φαινόμενο στο γεγονός ότι οι φοιτητές παρουσιάζονται στις εξετάσεις ακόμα κι αν δεν είναι προετοιμασμένοι, υπογράφουν και δίνουν λευκή κόλλα. Η εξήγηση αυτή είναι εν μέρει μόνον ικανοποιητική. Το Τμήμα πρέπει επειγόντως να επανεξετάσει την εκπαιδευτική του πολιτική και να προσαρμοστεί περαιτέρω στην πραγματικότητα των εισαγομένων. Ως παράδειγμα προσαρμογής θα προτείναμε τα δύο πρώτα έτη σπουδών να εμπλουτισθούν με μαθήματα γενικής παιδείας, λόγω χάριν γλώσσας και ιστορίας (είναι στρουθοκαμηλισμός να μην αναγνωρίζουμε ότι, συχνά, η απουσία γενικής παιδείας των αποφοίτων του Λυκείου αγγίζει τα όρια του αναλφαβητισμού).

IMPROVEMENT

- Does the Department propose methods and ways for improvement?
- What initiatives does it take in this direction?

Το Τμήμα δεν είχε προβλέψει μεθόδους βελτίωσης της κατάστασης στους τομείς αυτούς, αλλά οι προτάσεις της επιτροπής έτυχαν ευμενούς υποδοχής και θα αποτελέσουν έναυσμα για μελλοντική αναθεώρηση του περιεχομένου της διδασκαλίας.

C. Research

For each particular matter, please distinguish between under- and post-graduate level, if necessary.

APPROACH

- What is the Department's policy and main objective in research?

Το Τμήμα είναι μια καινούργια πραγματικότητα στο χώρο της Ελληνικής Ανώτατης Παιδείας: έχει μόλις συμπληρώσει την πρώτη του δεκαετία. Κατά συνέπεια, η διαδικασία εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης γίνεται την κατάλληλη στιγμή, αφενός γιατί η μέχρι τώρα εμπειρία είναι αρκετή για να γίνει ένας απολογισμός και αφετέρου γιατί, αν ο απολογισμός είναι εποικοδομητικός και τα συμπεράσματά του αξιοποιηθούν κατάλληλα, υπάρχει ακόμα η δυνατότητα να γίνουν βελτιώσεις. Οι βασικές κατευθύνσεις μιας κριτικής προσέγγισης του έως τώρα επιτελεσθέντος ερευνητικού έργου πρέπει, κατά την άποψη της Επιτροπής, να λαμβάνουν υπ' όψιν τα εξής δεδομένα, που είναι ταυτόχρονα θετικά και αρνητικά:

1. Οι συνάδελφοι προέρχονται από διαφορετικές ακαδημαϊκές παραδόσεις και έχουν διαφορετική παιδεία και αντίληψη του τι είναι ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα.
2. Κάποιοι από τους συναδέλφους είναι ερευνητές με διεθνή εμπειρία και ακτινοβολία, κάποιοι προέρχονται από Ελληνικά Πανεπιστήμια, ενώ κάποιοι άλλοι είναι καταξιωμένοι επαγγελματίες στο χώρο του θεάτρου και βρίσκονται εδώ για να προσφέρουν στο Τμήμα την επαγγελματική τους εμπειρία.
3. Τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα της πρακτικής έρευνας σε συνεργασία με τους φοιτητές, με θεατρικές ομάδες και με άλλους τοπικούς και μη φορείς είναι ενδιαφέροντα, αλλά η ποιότητα της επιστημονικής έρευνας εξαρτάται από τις διαφορετικές προσωπικές προσπάθειες και πρωτοβουλίες.

Το Τμήμα είναι δισυπόστατο, καθώς θεραπεύει μια θεωρητική και μια πρακτική ψυχή, οι οποίες σε μερικές περιπτώσεις συνδυάζονται μεταξύ τους και συνυπάρχουν δίνοντας ικανοποιητικά αποτελέσματα, αλλά χωρίς να επιτυγχάνεται πάντα η επιθυμητή, προγραμματική όσμωση ανάμεσα τους.

Η πρακτική υπόσταση του Τμήματος έχει θέσει ως στόχο της να καλλιεργήσει μια πρωτοποριακή καλλιτεχνική ταυτότητα και ταυτόχρονα να είναι αποφασιστικά στραμμένη προς την κοινωνία, επιτρέποντας στους κατοίκους της περιοχής όχι μόνο να παρακολουθούν το ακαδημαϊκό γίγνεσθαι ως θεατές της σκηνικής παραγωγής του Τμήματος αλλά και να μετέχουν στην ίδια την εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία. Από την άλλη μεριά, η θεωρητική υπόσταση του Τμήματος έχει πιο παραδοσιακή τεκμηρίωση και φυσιογνωμία.

Το Τμήμα φαίνεται να συγκεντρώνει την προσοχή του σε δύο βασικές ερευνητικές κατευθύνσεις:

1. στην όσο το δυνατό μεγαλύτερη εξωστρέφεια και επαφή με το περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό της πόλης και της περιοχής. Η εξωστρέφεια του Τμήματος δεν είναι γραφική επιλογή ούτε ωφελμιστική και δημαγωγική, αλλά στιβαρά τεκμηριωμένη και θεωρητικά δόκιμη προσπάθεια να αποδομηθούν εντός του θεάτρου τα ιδεολογικά στερεότυπα που χωρίζουν την (υποτιθέμενη) ελίτ των μορφωμένων από τους κοινούς θνητούς.
2. στην εκπαίδευση επαγγελματιών θεατρολόγων με θεωρητική κατάρτιση που να τους επιτρέπει να παράσχουν θεωρητική υποστήριξη σε έναν θίασο που ετοιμάζει μια παράσταση.

- Has the Department set internal standards for assessing research?

Τα μέλη του Τμήματος συνεργάζονται σε κοινά προγράμματα άλλων Πανεπιστημίων της Ελλάδας και του εξωτερικού. Δεν φαίνεται όμως να υπάρχει κάποιο κοινό σχέδιο για την ερευνητική στρατηγική του Τμήματος. Μολαταύτα, υπάρχουν σημαντικές προσπάθειες που βασίζονται

αποκλειστικά σε κοινά ενδιαφέροντα μεμονωμένων μελών. Το Τμήμα δεν έχει καθιερώσει εσωτερικά κριτήρια για την αποτίμηση του ερευνητικού έργου.

IMPLEMENTATION

- How does the Department promote and support research?

Το Τμήμα οργανώνει και συμμετέχει σε διάφορα ερευνητικά προγράμματα και τα υποστηρίζει με πάθος και φιλότιμο. Έχει δημιουργήσει ένα πολύ ικανοποιητικό δίκτυο επαφών με σχολεία, φυλακές, ιδιωτικούς φορείς, γυναικείες οργανώσεις, οργανώσεις μεταναστών, αγρότες της περιοχής, αλλά και με ξένα πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα. Ωστόσο, το δίκτυο αυτό δεν έχει ακόμα αξιοποιηθεί για να στηρίξει κάποια κοινή πρωτοβουλία του Τμήματος με στόχο κάποιο σημαντικό Ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα.

Οι άξονες που στηρίζουν την έρευνα στο Τμήμα είναι:

1. Η πεποίθηση ότι η εισαγωγή της θεατρικής πρακτικής τόσο στην Στοιχειώδη και Μέση Εκπαίδευση όσο και σε άλλα, ακόμη πιο ευαίσθητα κοινωνικά πλαίσια όπως αυτό των μεταναστών είναι κοινωνικά χρήσιμη, μαθησιακά αποτελεσματική και καλλιτεχνικά δημιουργική.
2. Η προσπάθεια το Τμήμα να είναι πάντα ζωντανός οργανισμός στα μάτια των φοιτητών και να είναι οργανικά συνδεδεμένο με την κοινωνία της πόλης και της ευρύτερης περιοχής.
3. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών, δεδομένου ότι, με εξαίρεση τους αποφοίτους της Θεσσαλονίκης που έχουν πενταετή εκπαίδευση, οι απόφοιτοι των τμημάτων θεατρικών σπουδών δεν μπορούν να ανταγωνιστούν στην αγορά εργασίας των σκηνικών επαγγελμάτων τους αποφοίτους των Δραματικών σχολών. Από την πεποίθηση αυτή προκύπτει και η προτεινόμενη τόνωση του παιδαγωγικού άξονα μέσω του Μεταπτυχιακού. Η λύση αυτή είναι, νομίζουμε, η ενδεικνυόμενη.

Το Τμήμα φιλοξενεί κατά καιρούς ερευνητές από άλλα πανεπιστήμια και ιδρύματα του εξωτερικού ή του εσωτερικού, που προσφέρουν μια επαφή με άλλα συστήματα και άλλες μεθοδολογίες, στο πλαίσιο εκδηλώσεων ευρύτερων φορέων (Francophonie, Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Harvard...), δίνοντας έτσι στους φοιτητές την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με το ερευνητικό γίγνεσθαι σε χώρους συναφείς με αυτόν του μαθησιακού τους αντικείμενου.

- Quality and adequacy of research infrastructure and support.

1. όσον αφορά τον τομέα της μαθησιακής διαδικασίας και το άνοιγμα προς την κοινωνία, το ανθρώπινο δυναμικό καλύπτει εν μέρει τις ελλείψεις του Τμήματος στον τομέα των υποδομών (βιβλιοθήκη, αίθουσες, εργαστήρια και, εσχάτως, πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων και ηλεκτρονικά περιοδικά, που περιορίστηκαν ή κατέστησα αβέβαια λόγω της οικονομικής κρίσης.).
2. ειδικότερα, η βιβλιοθήκη του Τμήματος είναι μια βασική προπτυχιακή βιβλιοθήκη, που φιλοξενεί βασικά βιβλία σε πολλά αντίτυπα, με κάποια βιβλία πύο ειδικευμένα σε ορισμένους τομείς. Η συλλογή περιοδικών περιορίζεται σε ελάχιστους τίτλους πρόσφατων ελληνικών περιοδικών.
3. το Τμήμα κατορθώνει να επιβιώνει ερευνητικά χάρη στις άτυπες, εξωθεσμικές σχέσεις του με το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Harvard, που παρέχει στους φοιτητές και τους διδάσκοντες πρόσβαση στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων του. Ωστόσο, η πρόσβαση είναι δυνατή μόνο μέσω των υπολογιστών του Κέντρου και όχι εξ αποστάσεως. Οι βασικές υποδομές είναι πολύ περιορισμένες και οι ελλείψεις καλύπτονται αποκλειστικά με τις ατομικές προσπάθειες και πρωτοβουλίες του προσωπικού. Πολλοί από τους

διδάσκοντες αναπτύσσουν την ερευνητική τους δραστηριότητα εκτός των δομών του Τμήματος και, στις περισσότερες περιπτώσεις, εκτός της έδρας του Τμήματος, ιδίως αν πρόκειται για θεωρητική και όχι για πρακτική έρευνα. Άλλωστε, μόνον οκτώ από τα μέλη του προσωπικού έχουν επιλέξει ως τόπο κατοικίας τους το Ναύπλιο, και αυτό είναι ενδεικτικό των δυσκολιών που αντιμετωπίζει κανείς αν θέλει να κάνει θεωρητική έρευνα ή να τεκμηριώσει θεωρητικά την πρακτική του έρευνα εντός του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Παρόλο που η Επιτροπή εκτίμησε ιδιαίτερα τις προσπάθειες να ενταχθεί το Τμήμα στην τοπική κοινωνία και να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της πόλης που το φιλοξενεί, μέχρι στιγμής τουλάχιστον δεν φαίνεται να έχουν αξιοποιηθεί κατάλληλα οι ιδιαιτερότητες της πόλης του Ναυπλίου, όπως η ιστορία του, η αρχιτεκτονική του, το Ιστορικό Αρχείο της πόλης, η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη (70000 τόμοι).

Για την εφαρμοσμένη έρευνα, το ηλεκτρονικό υλικό και το υλικό φωτισμού μοιάζει κατάλληλο και επαρκές.

- Scientific publications.

Δεδομένου ότι το Τμήμα διαθέτει μόνο μία διδάσκουσα στη βαθμίδα του καθηγητή και έναν περιορισμένο αριθμό συναδέλφων ΔΕΠ, η επιστημονική παραγωγή του Τμήματος συνολικά είναι σχετικά περιορισμένη ως προς τον αριθμό δημοσιεύσεων στα Ελληνικά και ακόμη πιο περιορισμένη σε διεθνές επίπεδο.

- Research projects.

Το διδακτικό προσωπικό του Τμήματος συμμετέχει ενεργά σε διεθνή προγράμματα αλλά το Τμήμα δεν έχει ακόμα αναλάβει πρωτοβουλία να υποβάλει αυτόνομη πρόταση προγράμματος, παρόλο που έχει ήδη προλειάνει το έδαφος προς αυτή την κατεύθυνση.

Ενδεικτικά σημειώνουμε τη συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Grundtvig για τη δια βίου μάθηση, με πολλαπλές και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της χρήσης σκηνικών πρακτικών σε δράσεις που αποσκοπούν στην ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία (πρόγραμμα ΑΡΙΑΔΝΗ – Τέχνες και διαπολιτισμική προσαρμογή σε νέα πολιτισμικά περιβάλλοντα), στη μαθησιακή διαδικασία στη Μέση Εκπαίδευση (εν εξελίξει διδακτορική έρευνα).

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμμετοχή του Τμήματος στο Πρόγραμμα Erasmus Camille Claudel III (συνάντηση της Βενετίας, 15-25 Ιουνίου 2009). Στόχος της συμμετοχής ήταν η κατανόηση του Ολοκαυτώματος στην Ευρώπη με καλλιτεχνικά μέσα.

Σε παρεμφερή ερευνητική κατεύθυνση κινείται και η συμμετοχή μελών του Τμήματος στο πρόγραμμα mPPACT (Creating a methodology for pupil and arts centred teaching)

Στην εφαρμοσμένη έρευνα του τμήματος πρέπει να ενταχθεί και το πρόγραμμα κατασκήνωσης φοιτητών διαφορετικών προελεύσεων αλλά με κοινό εκπαιδευτικό στόχο. Στο πλαίσιο αυτό, οι φοιτητές καλούνται να μοιραστούν το χώρο και το χρόνο τους σχηματίζοντας θεατρικές ομάδες ή αλληλεπιδρώντας με αυτές. Οι συναντήσεις αυτές έχουν μεγάλη εκπαιδευτική αξία για νέους που σκοπεύουν να εργαστούν στον τομέα των θεατρικών πρακτικών. Η συμμετοχή στο Camping είναι σημαντική: 25 συμμετέχοντες το 2012, 44 το 2013, στην Ιρλανδία. Το 2014, το πρόγραμμα θα φιλοξενηθεί στο Ναύπλιο. Η επιτροπή ελπίζει και εύχεται η εμπειρία των νέων να δώσει ερευνητικά και παιδαγωγικά ερεθίσματα στους διδάσκοντες που εμπλέκονται στις πρακτικές δραστηριότητες αλλά και σε όσους αναπτύσσουν διδακτική δραστηριότητα θεωρητικού τύπου. Λαμβάνοντας υπ' όψη την ιστορία και το πολιτισμικό υπόβαθρο της περιοχής, η επιτροπή θεωρεί απαραίτητο να δοθεί στους ξένους φοιτητές και διδάσκοντες όχι μόνον η ευκαιρία να συναντηθούν και να δουλέψουν μαζί στο πλαίσιο ενός κοινού προγράμματος, αλλά και μία άμεση επαφή με την ιστορία και τον πολιτισμό της

Ελλάδας όλων των εποχών: της Αρχαιότητας, βέβαια (η Τίρυνθα, οι Μυκήνες, η Επίδαυρος, το Άργος είναι τόσο κοντά στο Ναύπλιο), αλλά και των νεωτέρων χρόνων, και ιδιαίτερα της Επανάστασης και των πρώτων μετεπαναστατικών χρόνων. Αυτή η επαφή με το χώρο και το χρόνο της Ελλάδας πρέπει πάντα να αποτελεί προτεραιότητα των διοργανωτών συναντήσεων με φοιτητές, διδάσκοντες και εκπαιδευτές που προέρχονται από το εξωτερικό.

Πολλοί από τους διδάσκοντες του Τμήματος έχουν, σύμφωνα με το βιογραφικό τους, όλα τα απαραίτητα εφόδια για να μετάσχουν με ζωντανό και ενδιαφέροντα τρόπο σε μια τέτοια προσπάθεια. Προγράμματα που είχαν χρηματοδοτηθεί στο παρελθόν (*Ακολουθώντας την Περσεφόνη, Ακολουθώντας τον Ορφέα*) δείχνουν ότι αυτή η κατεύθυνση μπορεί να συνεχίσει να είναι γόνιμη.

- Research collaborations.

Μερικοί διδάσκοντες του Τμήματος έχουν έντονη και δραστήρια φυσιογνωμία και συνδέονται με επιστημονικά κέντρα ή καλλιτεχνικές ομάδες τόσο στην Ελλάδα όσο στο εξωτερικό, άλλοι δεν φαίνεται να έχουν αποκτήσει δίκτυο συνεργασίας.

Οι ερευνητικές συνεργασίες βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά σε προσωπικές επαφές και γνωριμίες των μελών του Τμήματος.

RESULTS

- How successfully were the Department's research objectives implemented?

Ο συλλογικός ερευνητικός στόχος του Τμήματος φαίνεται πως είναι να μετάσχει στη διεθνή έρευνα σχετικά με το θεατρικό φαινόμενο με δράσεις που να βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση με την κοινωνία. Αυτή η ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πρακτική και ταυτόχρονα παιδαγωγική προοπτική που αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Τμήματος υποστηρίζεται και ενθαρρύνεται συλλογικά, παρόλο που οι πιο δραστήριοι διδάσκοντες στον τομέα της αναζήτησης ευρωπαϊκών πόρων και διεθνών συνεργασιών είναι λίγοι και πάντα οι ίδιοι. Σε γενικές γραμμές, καλλιεργείται, με αρκετά καλά αποτελέσματα, η έρευνα που διενεργείται σε ατομικό επίπεδο, από μεμονωμένους διδάσκοντες που γίνονται γνωστοί και χαίρουν εκτίμησης τόσο εντός όσο και εκτός του ακαδημαϊκού γίγνεσθαι και σε διεθνές επίπεδο. Δεν φαίνεται να δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στη βασική επιστημονική έρευνα που έχει σχέση με τους λεγόμενους «θεωρητικούς» τομείς. Το Τμήμα θα πρέπει να βρει είτε εντός του είτε εκτός των ορίων του τρόπους που να του επιτρέψουν να επωφεληθεί πιο ισόρροπα και πιο εποικοδομητικά από τις ερευνητικές και διδακτικές εμπειρίες που αναπτύσσονται εντός του. Η έρευνα με αντικείμενο το θέατρο, ιδίως στην Ελλάδα, δεν μπορεί να γίνει αν δεν λάβει κανείς σοβαρά υπ' όψη του τους επιστημονικούς τομείς της ιστορίας, της λογοτεχνίας και της γλώσσας σε όλα τα επίπεδα.

- Scientific publications.

Το Τμήμα ετοίμασε μια έκθεση με τα διάφορα βιβλία που έχουν εκδοθεί με συμμετοχή των μελών του και τα βιβλία που έχουν γραφτεί από τα μέλη του. Παρουσιάστηκαν και τα δοκίμια του πρώτου τεύχους επιστημονικού περιοδικού που πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα. Η επιτροπή προτείνει το περιοδικό να καθιερώσει τη χρήση εξωτερικών κριτών και να εκδίδεται και σε ηλεκτρονική μορφή.

Ορισμένες από τις δημοσιεύσεις που εκτέθηκαν αφορούν τα αποτελέσματα ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων στα οποία έλαβαν μέρος διδάσκοντες του Τμήματος (*Αριάδνη. Τέχνες και διαπολιτισμική προσαρμογή. Καλλιτεχνικά εργαστήρια σε ομάδες μεταναστών, mPPACT manifest*). Κάποιες δημοσιεύσεις είναι κυρίως διδακτικό υλικό (π.χ., μια συλλογή πηγών και ιστορικών τεκμηρίων σχεδόν χωρίς σχολιασμό και επιστημονική εισαγωγή). Άλλες δημοσιεύσεις είναι διδακτορικές διατριβές. Κάποιες συλλογικές δημοσιεύσεις δείχνουν ότι μέλη του τμήματος έχουν

σημαντικές επαφές και ανταλλαγές με σημαντικούς θεσμούς, όπως το Μουσείο Μπενάκη ή το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Τα Πρακτικά του Συνεδρίου του 2012, με αφορμή τα 150 χρόνια από την Επανάσταση του Ναυπλίου του 1862, σε συνεργασία με τον Δήμο Ναυπλιέων και το ίδρυμα Καποδίστρια δείχνουν έντονη και ενεργό συμμετοχή διδασκόντων αλλά χωρίς το Τμήμα να εμπλέκεται ως θεσμός στη διοργάνωση του Συνεδρίου και χωρίς να μνημονεύεται στο εξώφυλλο του τόμου.

Ένας από τους συλλογικούς τόμους που συμβουλευτήκαμε περιλαμβάνει τις διαλέξεις που δόθηκαν το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005. Ένας πρόσφατος συλλογικός τόμος με τίτλο *Πολύχρωμες Ψηφίδες 2013* παρουσιάζει μελέτες σχετικές με την Γαλλοφωνία και πολυπολιτισμικότητα.

Τα βιβλία και οι μελέτες που παρουσιάζουν στο βιογραφικό τους οι διδάσκοντες δείχνουν μια δραστήρια και ζωντανή ακαδημαϊκή κοινότητα με επιστημονικά ενδιαφέροντα ευρύτατου φάσματος. Μερικά παραδείγματα: η γυναικεία παρουσία στο χώρο των γραμμάτων και του θεάτρου, η ιστορία του χορού, η αρχιτεκτονική του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, ο αστικός ιστός ως σκηνικός χώρος (με ιδιαίτερη αξιοποίηση της πόλης του Ναυπλίου), το σώμα και θέατρο με το βλέμμα της ανθρωπολογίας, το σύγχρονο γαλλόφωνο θέατρο στα Βαλκάνια και στην Καραϊβική, το θέατρο κατά την διάρκεια του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα, οι παραστατικές τέχνες στο σουρεαλισμό, η θεατρική κριτική, η ιστορία του ευρωπαϊκού θεάτρου, το θεατρικό παιχνίδι στο Δημοτικό Σχολείο, οι σχέσεις θεάτρου και εικαστικών τεχνών, αλλά και θέματα τοπικά, όπως η καλλιέργεια της σταφίδας στην Δυτική Πελοπόννησο στα χρόνια του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος καλούνται λοιπόν να συνδυάσουν το διδακτικό και το επιστημονικό τους έργο και να συνεργαστούν μεταξύ τους με στόχο να εξυπηρετήσουν ανάγκες που άλλοι φορείς του Κράτους δεν προσφέρουν στην περιοχή. Στο Θεατρικό Τμήμα Πελοποννήσου, η πλούσια τοπική ιστορία μπορεί κι εκείνη να βοηθήσει στην επιστημονική κατάρτιση επαγγελματιών που να έχουν καλή γνώση του θεάτρου αλλά και να είναι ταυτόχρονα σε θέση να αξιολογήσουν και να κατανοήσουν το κοινωνικό περιβάλλον εντός του οποίου αναπτύσσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Αυτή η σύνδεση ποικίλων θεωρητικών και πρακτικών προσεγγίσεων είναι απαραίτητη ώστε το Πανεπιστήμιο να ξαναβρεί, στον Ναύπλιο, την ετυμολογική του ποικιλία και πληρότητα. Το Τμήμα κινείται σαφώς προς αυτή την κατεύθυνση εδώ και χρόνια και είναι σε καλό δρόμο.

- Research projects.

Τα προγράμματα στα οποία έχουν λάβει μέρος τα μέλη του Τμήματος είναι στα πλαίσια του Grundtvig, Νέα Γενιά και Erasmus.

Μερικά προγράμματα σε συνεργασία με άλλους φορείς γίνονται με σκοπό μια συγκεκριμένη εκδήλωση, συνέδριο ή παράσταση, και δεν υπάρχει μακροπρόθεσμος σχεδιασμός.

- Research collaborations.

Σε προσωπικό επίπεδο, υπάρχουν πολλές και ποικίλες συνεργασίες ιδιαίτερα αποτελεσματικές και σημαντικές με θεσμούς της Ελλάδας και του εξωτερικού. Οι προσπάθειες εξεύρεσης ευρωπαϊκών πηγών χρηματοδότησης φαίνεται, προς το παρόν, ότι γίνονται με απερίοριστο ζήλο από περιορισμένο αριθμό διδασκόντων και με στόχευση πρακτική και κοινωνική μάλλον παρά θεωρητικού τύπου.

- Efficacy of research work. Applied results. Patents etc.

Η εφαρμοσμένη έρευνα σε σχέση με την ενεργό μελέτη διαφόρων καλλιτεχνικών εκφράσεων, επικεντρωμένη κυρίως στο χορό και στο θέατρο, καλλιεργείται από τους διδάσκοντες του Τμήματος με ζήλο που υπερβαίνει κατά πολύ την φυσιολογική προσήλωση στα διδακτικά και ερευνητικά καθήκοντα κάθε πανεπιστημιακού δασκάλου. Ο ζήλος αυτός τυγχάνει ευρείας αναγνώρισης τόσο εκ μέρους των φοιτητών όσο και εκ μέρους της κοινωνίας της πόλης. Επίσης, ορισμένοι διδάσκοντες μετέχουν ενεργά σε έρευνες για το κουκλοθέατρο, το θέατρο σκιών και το λαϊκό θέατρο, ή ακόμα

στην συνδιοργάνωση εκθέσεων σε μουσεία της πρωτεύουσας.

Ένας σημαντικός τομέας έρευνας στρέφεται προς την εκπαίδευση νέων ικανών να αλληλεπιδρούν με το κοινό τους σε μη θεατρικούς χώρους, όπως σχολεία, νοσοκομεία, οίκους ευγηρίας, φυλακές. Αυτή η δραστηριότητα, που ενθαρρύνεται από το Τμήμα στο σύνολό του και που εμπλέκει πολλά μέλη του, είναι ιδιαίτερα αξιόπαινη και προκαλεί το θαυμασμό της Επιτροπής, γιατί πραγματοποιείται με σοβαρότητα, αφοσίωση και χωρίς προοπτικές οικονομικής ανταποδοτικότητας, αλλά με τη βαθιά πεποίθηση ότι πρόκειται, κατά κάποιο τρόπο, για ελληνική παράδοση και μέρος της ελληνικής νοοτροπίας.

Το ανθρώπινο δυναμικό και η φαντασία του, που στηρίζεται σ' ένα στέρεο πολιτισμικό υπόβαθρο, με συνεργασίες στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο του Τμήματος που δεν έχει ακόμα αξιοποιηθεί πλήρως.

- Is the Department's research acknowledged and visible outside the Department? Rewards and awards.

Το επιστημονικό έργο μερικών μελών του Τμήματος είναι γνωστά και έξω από το ακαδημαϊκό περιβάλλον. Συνολικά όμως, η ακτινοβολία του επιστημονικού έργου του Τμήματος ως συνόλου δεν ξεπερνά τα σύνορα της χώρας.

Η προσπάθεια να δημιουργηθούν επιστημονικές συνεργασίες με άλλους φορείς πρέπει να ενταθεί, αποβλέποντας στη σύναψη ερευνητικών συμβάσεων.

Θα ήταν ωφέλιμο, στη δύσκολη εποχή που ζουν τα Ελληνικά πανεπιστήμια, το Τμήμα να επιδιώξει τη σύναψη συμφωνιών και με ιδιωτικούς φορείς που δρουν στην πόλη, στην περιοχή ή γενικότερα στη χώρα.

IMPROVEMENT

- Improvements in research proposed by the Department, if necessary.

Το Τμήμα προτείνει τη δημιουργία Μεταπτυχιακού με κατεύθυνση τις θεατρικές πρακτικές στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το πρόγραμμα έχει ήδη εγκριθεί από τις αρχές του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και αναμένεται τώρα η τελική έγκριση του Υπουργείου παιδείας για να προκηρύξει θέσεις και να αρχίσει να δέχεται φοιτητές. Η πρόταση αυτή βρίσκει σύμφωνη την Επιτροπή, παρά τις επιφυλάξεις που διατυπώσαμε παραπάνω σε σχέση με την υλική υποδομή στην οποία καλείται να στηριχθεί το πρόγραμμα. Πιστεύουμε πως η έστω και βραχύχρονη παρουσία μαθητευόμενων ερευνητών μεταξύ των φοιτητών του ιδρύματος (η έλλειψη ερευνητικής βιβλιοθήκης δεν θα επιτρέψει προς το παρόν την εγκατάστασή τους στο Ναύπλιο) δεν μπορεί παρά να βελτιώσει θεαματικά το επίπεδο των προπτυχιακών φοιτητών και να τονώσει το ενδιαφέρον τους για την έρευνα.

- Initiatives in this direction undertaken by the Department.

Το Τμήμα έχει προλειάνει το έδαφος ώστε να μπορέσει να γίνει ένα σημαντικό κέντρο έρευνας σε σειρά θεμάτων θέματα που αφορούν τις σχέσεις με την τοπική κοινωνία και την εκπαίδευση. Θα πρέπει τώρα να βρει τον τρόπο να μετατρέψει τη δυνατότητα σε πραγματικότητα.

D. All Other Services

For each particular matter, please distinguish between under- and post-graduate level, if necessary.

APPROACH

- How does the Department view the various services provided to the members of the academic community (teaching staff, students).
- Does the Department have a policy to simplify administrative procedures? Are most procedures processed electronically?
- Does the Department have a policy to increase student presence on Campus?

Το Τμήμα λειτουργεί σε καθεστώς αυτάρκειας, γεωγραφικά απομονωμένο από την κεντρική διοίκηση και από συναφή Τμήματα του ιδρύματος, όπως αυτό της Καλαμάτας. Προσπάθειες αποκέντρωσης γίνονται ωστόσο από την Πρυτανεία, όπως η πρόσφατη δημιουργία αντιπρυτανείας φοιτητικών υποθέσεων, την οποία ανάλαβε μέλος του ΤΘΣ και της οποίας η έδρα είναι το Ναύπλιο. Οι φοιτητές είναι αρκετά παρόντες στο Ναύπλιο, αλλά γίνονται διάφορες σκέψεις για να αυξηθεί η παρουσία τους στις αίθουσες, κυρίως στα θεωρητικά μαθήματα.

IMPLEMENTATION

- Organization and infrastructure of the Department's administration (e.g. secretariat of the Department).
- Form and function of academic services and infrastructure for students (e.g. library, PCs and free internet access, student counseling, athletic- cultural activity etc.).

Οι διοικητικοί υπάλληλοι της Γραμματείας του Τμήματος είναι ευγενείς, ενθουσιώδεις και πρόθυμοι να εξυπηρετήσουν τους φοιτητές ανά πάσα στιγμή. Η γνώμη της Επιτροπής είναι ότι οι διαρκής και χωρίς περιορισμούς διαθεσιμότητα της διοίκησης είναι παιδαγωγικά αρνητική. Οι φοιτητές πρέπει να μάθουν να σέβονται τα ωράρια και την οργάνωση της εργασίας όλων όσων εργάζονται γι' αυτούς, καθηγητών και διοικητικού προσωπικού.

Η βιβλιοθήκη του Τμήματος είναι μικρή, τόσο σε επιφάνεια (126 μ²) όσο και σε περιεχόμενο. Περιέχει 10313 μονογραφίες, εκ των οποίων 8241 προέρχονται από αγορές και 2072 από δωρεές. Το Τμήμα εξέφρασε την ικανοποίησή του για τον αριθμό των δωρεών, που δείχνουν ότι η πόλη το «αγκαλιάζει» όλο και περισσότερο. Επιπλέον, η βιβλιοθήκη διαθέτει 619 DVD και 143 CD, όλα διαθέσιμα για δανεισμό. Το 60-70% των τεκμηρίων της είναι στα Ελληνικά. Η βιβλιοθήκη κρίνεται επαρκής για το προπτυχιακό επίπεδο, όχι όμως για το Μεταπτυχιακό. Οι τρεις βιβλιοθηκονόμοι που την διαχειρίζονται μας είπαν ότι οι φοιτητές την χρησιμοποιούν αρκετά και ότι, σε περιόδους εξετάσεων, χρειάζεται να επιστρατεύεται και η διπλανή αίθουσα, που τον υπόλοιπο χρόνο χρησιμεύει μόνο στους χρήστες των 11 υπολογιστών (10 PC, 1 Mac).

Οι επιτροπή διαπίστωσε, κατά την επίσκεψή της, ότι ήταν παρόντες στο χώρο της Βιβλιοθήκης όχι μόνο φοιτητές αλλά και εξωτερικοί αναγνώστες. Η χρηματοδότηση της βιβλιοθήκης, με εξαίρεση το 2012, είναι επαρκής δεδομένου ότι το Τμήμα δεν αγοράζει ξενόγλωσσα βιβλία και δεν πληρώνει συνδρομές σε ξένα περιοδικά (2007: 6500€, 2012: 850€ 2013: 5000€)

RESULTS

- Are administrative and other services adequate and functional?
- How does the Department view the particular results.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες είναι γενικά επαρκείς και λειτουργικές και το Τμήμα είναι ικανοποιημένο από τις επιδόσεις τους.

IMPROVEMENTS

- Has the Department identified ways and methods to improve the services provided?

- Initiatives undertaken in this direction.

Collaboration with social, cultural and production organizations

Please, comment on quality, originality and significance of the Department's initiatives.

Το Τμήμα έχει αναπτύξει πρωτοβουλίες προς τα σχολεία της περιοχής: 18 νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία μετέχουν σε παιδαγωγικά προγράμματα του Τμήματος, 2 εν ενεργεία νηπιαγωγοί παρακολουθούν μαθήματα του Τμήματος ως ελεύθερες ακροάτριες.

Το τμήμα διατηρεί σχέσεις με το Ίδρυμα Κακογιάννη.

E. Strategic Planning, Perspectives for Improvement and Dealing with Potential Inhibiting Factors

For each particular matter, please distinguish between under- and post-graduate level, if necessary.

Please, comment on the Department's:

- Potential inhibiting factors at State, Institutional and Departmental level, and proposals on ways to overcome them.
- Short-, medium- and long-term goals.
- Plan and actions for improvement by the Department/Academic Unit
- Long-term actions proposed by the Department.

Στο επίπεδο της κρατικής πολιτικής, είναι απαραίτητη η αύξηση των επενδύσεων στην Ανώτατη παιδεία γενικά και ειδικότερα στο ΤΘΣ Πελοποννήσου. Όποιο κι αν είναι το – ενδεχομένως αμαρτωλό – παρελθόν του Τμήματος, δεν φταίνε σε τίποτα οι φοιτητές του να μην έχουν ένα αξιοπρεπές κτίριο και τους διδάσκοντες που τους χρειάζονται. Η οικονομική κρίση δεν μπορεί να δικαιολογήσει τέτοιο βαθμό εγκατάλειψης των φοιτητών και παραίτησης του Κράτους. Επιπλέον, η Επιτροπή θεωρεί ότι, κάποια στιγμή, όταν η χώρα εξέλθει από την σημερινή οικονομική κρίση και οι οικογένειες ανακτήσουν μέρος της αγοραστικής τους δύναμης, θα ήταν καλό για την ανώτατη παιδεία να καταργηθεί ο χουντικός αναγκαστικός νόμος Α.Ν. 550/1968 που θέσπισε το δωρεάν σύγγραμμα στα Πανεπιστήμια. Η τωρινή εφαρμογή του νόμου βέβαια δεν έχει σχέση με το λόγο για τον οποίο επιβλήθηκε αυτός από τη Χούντα, δηλαδή τη χειραγώγηση των ΑΕΙ και την φίμωση του ακαδημαϊκού διαλόγου. Σήμερα, τα συγγράμματα που διανέμονται είναι, σε γενικές γραμμές, βασικά εγχειρίδια ή κλασικές μονογραφίες, βιβλία απαραίτητα για την εισαγωγή του φοιτητή στον επιστημονικό τομέα που αφορούν, και το θετικό τελικό αποτέλεσμα του συστήματος είναι ότι όλοι οι απόφοιτοι, όποια κι αν είναι η επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά το πτυχίο, έχουν στην κατοχή τους μια στοιχειώδη μικρο-βιβλιοθήκη που, αν μή τι άλλο, τους θυμίζει τα χρόνια που πέρασαν στο Τμήμα. Ωστόσο, η ιδέα ότι ένα σύγγραμμα είναι αρκετό για να αποκτήσει κανείς επαρκείς γνώσεις σ' ένα γνωστικό αντικείμενο είναι παιδαγωγικά και επιστημολογικά απαράδεκτη. Η κατάργηση του δωρεάν συγγράμματος θα πρέπει να γίνει σταδιακά, γιατί η συλλογική μνήμη δεν έχει συγκρατήσει ούτε ποιος θέσπισε το νόμο ούτε γιατί, και η κατάργησή του κινδυνεύει να θεωρηθεί αντιλαϊκό μέτρο. Θα πρέπει επίσης να γίνει σε περίοδο που τα οικονομικά το Κράτους να επιτρέπουν την επένδυση των κεφαλαίων που θα εξοικονομηθούν για τον εμπλουτισμό των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών. Αν

τηρηθούν αυτές οι προϋποθέσεις, ίσως κάποια συγγράμματα ορισμένων συναδέλφων του ΤΘΣ Πελοποννήσου να μην βρίσκουν πλέον αγοραστές, οι φοιτητές όμως θα έχουν στη διάθεσή τους μια αντάξια του ονόματος πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη, με ό,τι βιβλία τους χρειάζονται, από το πρώτο έτος μέχρι την απόκτηση του περιπόθητου μεταπτυχιακού διπλώματος, συμπεριλαμβανομένων και συγγραμμάτων σε ξένες γλώσσες.

Σε επίπεδο Τμήματος, είναι αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός των διδακτικών στόχων σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, η επανεξέταση του Προγράμματος σπουδών με ελάφρυνση των μαθησιακών απαιτήσεων των θεωρητικών μαθημάτων και χρήση του χρόνου που θα απελευθερωθεί για μαθήματα γενικής παιδείας και νεοελληνικής γλώσσας. Τα παιδιά, αν βγαίνουν αγράμματα από το λύκειο, πρέπει να μαθαίνουν γράμματα στο Πανεπιστήμιο, δεν έχει κανένα απολύτως νόημα να διδάσκει κανείς τη διδακτορική του διατριβή σε πρωτοετείς φοιτητές που δεν έχουν βασικές γνώσεις γλώσσας και λογοτεχνίας.

Το μεταπτυχιακό που προτείνει το Τμήμα είναι ελπιδοφόρο, επί της ουσίας και ανεξάρτητα από τη συγκυρία που το επέβαλε. Μέσα από τις διαδραστικές του εφαρμογές τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην διαπολιτισμικότητα, το θέατρο ξαναβρίσκει έναν πολιτικό και κοινωνικό ρόλο που είχε χάσει στην αστική του εκδοχή. Όντως, τα τελευταία χρόνια, μια σειρά μελετών τείνουν να καταδείξουν τη σημασία της θεατρικής τεχνικής στον τομέα της διαβούλευσης και της λήψης αποφάσεων, σε όλες τις εποχές και σε όλα τα ζητήματα (βλ., λόγου χάρη, για τη Γαλλική επανάσταση, Paul Friedland, *Political Actors: Representative Bodies and Theatricality in the Age of the French Revolution*, Cornell University Press, Ithaca και Νέα Υόρκη, 2002, και, για την ελληνική αρχαιότητα, N. Villacèque, *Spectateurs de paroles! - Délibération démocratique et théâtre à Athènes à l'époque classique*, Presses Universitaires de Rennes, Ρεν, 2013). Το διαδραστικό θέατρο στο οποίο επικεντρώνει την προσοχή του το ΤΘΣ Πελοποννήσου, με τις κοινωνικές και παιδαγωγικές του εφαρμογές, φαίνεται πως είναι μια νέα αυθεντική μορφή θεάτρου και, ως τέτοια, αξίζει τόσο θεωρητική (διεπιστημονική) όσο και πρακτική διερεύνηση.

F. Final Conclusions and recommendations of the EEC

For each particular matter, please distinguish between under- and post-graduate level, if necessary.

Conclusions and recommendations of the EEC on:

- the development of the Department to this date and its present situation, including explicit comments on good practices and weaknesses identified through the External Evaluation process and recommendations for improvement
- the Department's readiness and capability to change/improve
- the Department's quality assurance.

Το Τμήμα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τους διδακτικούς του στόχους σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο και να επανεξετάσει το Πρόγραμμα σπουδών, δημιουργώντας αλληλουχίες θεωρητικών και πρακτικών μαθημάτων που να εξυπηρετούν την εκπαιδευτική του στρατηγική.

Το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα που έχει υποβληθεί από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου στο Υπουργείο πρέπει να λειτουργήσει, αλλά, ταυτόχρονα, και με την ευκαιρία της ίδρυσής του, πρέπει να δρομολογηθούν από το Τμήμα λύσεις στα διδακτικά και ερευνητικά προβλήματα που διαπιστώσαμε κατά τη διαδικασία αξιολόγησης έτσι ώστε να καρποφορήσουν οι προσπάθειες των μελών του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών που, σε αντίξοες συνθήκες, δίνουν ζωή σ' αυτόν τον τόπο.